

מלאכת קוצר

מקור והגדרת המלאכה

נאמר בתורה: "לא תעשה כל מלאכה.." וכפי שלמדנו, כוונת התורה לאותן ל"ט מלאכות שנצרכו להקמת המשכן, ומה שדומה להן.

המלאכה במשכן: במשכן קצרו את צמחי הצבע שאיתם צבעו את העורות (שבת עג.).

הגדרת המלאכה: עקירת צמח או פרי ממקום גידולו.

המלאכה בעצמה: קצירת ותלישה ביד או בכלי, וכן מי שמרעיד את העץ ועל ידי כך נושרים עלים וכדו'.

דוגמאות

תלישת פירות ועלים: אין לתלוש בשבת עלים או פירות מן המחובר, בין אם עושה כן בכלי או ביד.

תלישת פטריות: עשבים או פטריות שצמחו על כלי כתוצאה מהלחות שבה, נחשבות מחוברות לקרקע, כיון שהיניקה שלהם היא מהקרקע, ואסור לתולשן בשבת (סי' שלו סעיף ה).

תלישת פרי או פרח מענף תלוש: מותר לתלוש ממנו כיון שכבר אינו יונק מהקרקע (שלו, ח).

תלישה מעציץ ביתי: אסור לתלוש עלים וכדו' מעציץ בין נקוב בין שאינו נקוב (שלו סעיף ז).

טלטול עציץ: עציץ נקוב אסור, כיון שנחשב כקוצר בשעה שמרים אותו מהקרקע כיון שמנתק במעט את יניקתו מהקרקע. אך לגרור אותו יהיה מותר, כיון שאינו שום ניתוק בין הקרקע לעציץ. ועציץ שאינו נקוב יהיה מותר לטלטל ממקום למקום, כיון שהעציץ אינו יונק מהקרקע, ואין בטלטולו משום מלאכת קוצר.

איך נדע האם העציץ שלפנינו הוא נקוב או לא?

הכלל הוא: שעציץ נקוב נחשב שיונק מהקרקע, כלומר, אם יש לצמח דרך לינוק מהקרקע הוא נחשב נקוב, וזה יכול להיות אם יש לו חור בתחתית הכלי, או שאפילו בכלי אטום אלא שהוא עשוי מחומר נושם, כמו עץ וחרס, הרי הוא יונק מהקרקע, או אם הצמח יוצא מעבר לכלי, שזה אומר שיש יניקה דרך האויר. (שלב סעיף ח).

גזירות חכמים

שלא לעשות פעולות בשבת שעל ידם עלול להגיע למלאכת קוצר.

שימוש באילן – אסרו חכמים להשתמש באילן בשבת, שמא תוך כדי השימוש בו יבוא לתלוש ענפים או עלים.

מה נקרא שימוש באילן? טיפוס על האילן. הנחה או נטילה מהאילן. וכן אסור להישען בחוזק על האילן, והישענות שלא בחוזק מותרת אם העץ אינו מתנדנד מכח ההישענות הזו.

לא רק באילן עצמו אסרו להשתמש אלא גם בצדדיו, אבל בצידי צדדיו התיירו, לדוגמא: אסור להניח חפץ כלשהו על מסמר המחובר לעץ, אול לשבת על ערסל שמחובר לעץ, אבל

מותר להשתמש בחבל שמחובר למסמר המחובר לעץ, וכן לשבת על נדנדה שמחוברת למסמר המחובר לעץ, בתנאי שהעץ אינו זו מחמת השימוש בנדנדה (שלו, יג. סי' שלו ס"ק ס"ג).

רכיבה על בעל חיים : אסור לרכב על בעל חי או לשבת בעגלה שבעל חי מושך אותה שמא יתלוש ענף כדי להכות את הבעל החי (שו"ע סי' שה סעיף יח).

להריח פרי המחובר לעץ : אסור להריח פרי המחובר לעץ, כיון פרי נועד לאכילה, יש חשש שיבוא לאוכלו – ואכילה דינה כתלישה, אבל מותר להריח צמח העשוי להריח לא חששו שיבוא לתולשו שהרי יכול להריח ממנו בעודו מחובר (שלו סעיף י).